

Analýza dopadov možného vstupu UA do EÚ

Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora sa zapája do medzirezortného pripomienkového konania k materiálu ohľadom dopadov možného rozširovania Európskej únie o Ukrajinu. Tento materiál je aktuálne v medzirezortnom pripomienkovom konaní a komora už vyzvala svojich členov k jeho analýze a zaslaniu pripomienok.



Publikujeme prepis najdôležitejších pasáží z materiálu. Jeho celé znenie nájdete [TU](#).

Analýza dopadov možného vstupu UA do EÚ

Spomedzi kandidátskych krajín má Ukrajina (ďalej len „UA“) strategický význam, čo ju predurčuje na prioritu v rámci rozvojových a kooperačných aktivít. Ekonomický vplyv UA ako kandidátskej krajiny sa začne prejavovať už niekoľko rokov pred jej oficiálnym vstupom do EÚ, čo Slovensku poskytuje príležitosť včas využívať tento potenciál.

Integrácia Ukrajiny do jednotného trhu EÚ bude mať významné dopady aj na slovenský agropotravinársky sektor. Na jednej strane vytvára priestor na intenzívnejšiu spoluprácu, technologický transfer a nové obchodné väzby, na druhej strane kladie dôraz na nutnosť zvýšiť konkurencieschopnosť slovenského poľnohospodárstva a jeho spracovateľského reťazca. Slovenská republika môže prostredníctvom cielenej spolupráce, najmä v oblasti spracovania, efektivity dodávateľských reťazcov a podpory diverzifikácie pestovaných plodín, získať výhodné postavenie pri formovaní poľnohospodárskej politiky v širšom regióne.

Je nevyhnutné, aby SR už teraz začala intenzívne pripravovať stratégie na zvládnutie výziev spojených so vstupom UA do EÚ. Tento čas by mal byť využitý na identifikáciu a maximalizáciu výhod, ktoré by mohli vyplývať z integrácie, ako aj na predvídanie a zmierňovanie potenciálnych

rizík.

Benefity – lacná pracovná sila; do roku 2035 sa očakáva potreba nových ľudí v agro 1300 a v potravinárstve 2100

Podľa predbežných odhadov by nemala SR kvôli vstupu UA do EÚ prejsť do stavu čistého prispievateľa do rozpočtu EÚ. Je však vysoko pravdepodobné, že SR, rovnako ako všetci čisti prijímatelia z rozpočtu EÚ, bude disponovať nižším podielom finančných prostriedkov z kohéznej politiky. Na úrovni EÚ bude nevyhnutné prehodnotiť Spoločnú poľnohospodársku politiku členských štátov, ktorá bude musieť prispôbiť svoje priority a výdavkové kapitoly novým podmienkam. Tieto zmeny budú zásadné pre úspešnú integráciu UA a zabezpečenie stability EÚ. SR má príležitosť získať dodatočné zdroje z nástroja na prepájanie Európy (CEF) na projekty, ktoré podporia prepojenosť EÚ aj cez územie SR s UA.

V oblasti poľnohospodárstva UA najviac konkuruje SR pri pestovaní obilnín a olejní. Vysoká sebestačnosť UA v oblasti poľnohospodárskeho sektora predstavuje pre SR významnú konkurenciu, ktorú bude potrebné zohľadniť pri plánovaní ďalšieho rozvoja. SR sa musí pripraviť na silnú konkurenciu a byť ochotná prispôbiť časť svojej poľnohospodárskej výroby produktom, ktoré majú vysoký exportný potenciál na UA.

Odporúčanie: Podporovať vstup UA do EÚ na základe úplného splnenia všetkých Acquis communautaire[1].

V porovnaní so SR má UA výrazne väčší podiel poľnohospodárstva (UA - 11 % oproti SR - 2 %) a ťažobného priemyslu (UA -5,31 % oproti SR - 0,2 %) na celkovej produkcii. UA má mimoriadny poľnohospodársky potenciál vďaka 41,3 mil. ha poľnohospodárskej pôdy, z ktorej 32,9 mil. ha tvorí orná pôda. V porovnaní so SR ide o 22-násobne väčšiu rozlohu poľnohospodárskej pôdy a 24-násobne väčšiu plochu ornej pôdy[2].

UA predstavuje pre SR najvýznamnejšieho konkurenta v oblasti produkcie obilnín a olejní.

SR musí včas identifikovať svoje komparatívne výhody a preorientovať časť svojej poľnohospodárskej produkcie na komodity s vyššou pridanou hodnotou na hektár alebo so špecifickými vlastnosťami (napr. ekologická kvalita, regionálny pôvod, prémiové produkty). Diverzifikácia pestovaných plodín a podpora vertikál s potenciálom spracovania môžu zvýšiť odolnosť domáceho agrosektora voči externému tlaku. Príležitosťou pre slovenských producentov je tiež spolupráca s ukrajinskými partnermi pri spracovaní a finalizácii produktov, ako aj zapojenie do obnovy spracovateľského priemyslu a potravinovej infraštruktúry na UA.

V porovnaní s EÚ má UA väčšiu výmeru poľnohospodárskej pôdy ako Francúzsko (27,4 mil. ha) či Španielsko (23,9 mil. ha) a jej vstup do EÚ by ju mohol posunúť na popredné miesto v európskom poľnohospodárstve. Pre SR to predstavuje príležitosti v oblasti logistiky ukrajinského exportu a spolupráce v inováciách. Na druhej strane hrozí zvýšená konkurencia lacnejších a výnosnejších ukrajinských produktov, čo by mohlo vyžadovať úpravu poľnohospodárskych politík na zachovanie konkurencieschopnosti. Očakáva sa rast zahraničného obchodu UA.

Vzhľadom na vysokú citlivosť niekoľkých poľnohospodárskych produktov, najmä pšenice, jačmeňa, kukurice, medu a cukru, ktoré majú veľký ekonomický význam, sa SR zasadzuje za zachovanie tarifných kvót pre tieto produkty, a to najlepšie na súčasnej úrovni, aby sa zabezpečili stabilné obchodné podmienky na vnútornom trhu EÚ. V rámci DCFTA sú priemyselné produkty už plne liberalizované, s výnimkou osobných automobilov, kde UA uplatňuje prechodné clo vo výške 1,8 % do 1. januára 2026. EÚ aplikuje 40 colných kvót pokrývajúcich 36 produktov, vrátane hydiny (90 tis.

ton), vajec (6 tis. ton), obilnín (pšenica, jačmeň, kukurica), cukru (20 tis. ton), medu (6 tis. ton) či etanolu (100 tis. ton).



UA naopak využíva len niekoľko colných kvót, napríklad na bravčové mäso, hydinu a cukor. Na spracované poľnohospodárske produkty uplatňuje clá v rozpätí 2 - 16 %, pričom väčšina je na úrovni približne 10 %. Aj napriek rozsiahlej liberalizácii obchodu medzi EÚ a UA v zmysle DCFTA bude integrácia UA do EÚ znamenať úplné otvorenie vnútorného trhu EÚ pre dovozy z UA, vrátane potenciálnych negatívnych dopadov na ekonomických aktérov v SR. Na druhej strane bude UA nútená prispôbiť sa právnemu rámcu Acquis communautaire EÚ, vrátane prísnych štandardov kvality, bezpečnosti a environmentálnych požiadaviek.

O UA je všeobecne známe že patrí k najväčším producentom a vývozcom poľnohospodárskych produktov, predovšetkým obilnín a olejnin. Práve tie tvoria najväčší podiel na celkovom množstve importovaných poľnohospodárskych produktov z UA do EÚ, s priemernou hodnotou 1,86 mld. USD. Napriek tomu, že UA zatiaľ nie je členom EÚ, už teraz jej vývoz obilnín niekoľkonásobne prevyšuje SR. Hoci aj v našom prípade sa u obilnín jedná o najdominantnejšiu poľnohospodársku plodinu, hodnota jej vývozu dosahuje sumu 0,40 mld. USD. Odstránenie colných bariér po vstupe do EÚ spôsobí, že obilniny z UA, ktoré sú častokrát lacnejšie než tie slovenské, sa začnú do členských štátov vyvážať vo väčšom množstve a teda znížia podiel na trhu EÚ obilninám zo SR.

Tento vývoj si vyžaduje komplexnú transformáciu a diverzifikáciu pestovateľského portfólia, pričom zvlášť ohrození sú pestovatelia obilnín a olejnin. Slovenská produkcia ovocia, zeleniny a zemiakov, ktorá je už teraz nízko sebestačná, môže čeliť lacnejšej konkurencii z UA, čo môže viesť k ukončeniu činnosti mnohých domácich pestovateľov. UA sa môže stať významnou konkurenciou v sektore cukru, keďže je silným obchodným partnerom pre EÚ[3]. Jej podiel na celkovom dovoze cukru do EÚ rástol až do roku 2023, no v roku 2024 poklesol na 363,19 tisíc ton, čo predstavovalo 28 % podiel na celkovom dovoze do EÚ. Kľúčovým krokom bude podpora inovácií a startupov v poľnohospodárskom sektore, ako aj zlepšenie marketingových stratégií, aby sa zvýšila konkurencieschopnosť slovenských poľnohospodárskych a potravinárskych produktov na medzinárodných trhoch.

SR by mala svoje úsilie koncentrovať na zníženie záporného salda medzinárodného obchodu s potravinami. Výrobný a obchodný model SR je nevýhodný, pretože väčšinu exportu tvoria agrokomodity s nižšou pridanou hodnotou, zatiaľ čo dovoz tvoria drahšie finalizované potraviny, pričom ide o výrobky, pre ktorých výrobu na SR existujú kapacity.

Za účelom budovania moderného a konkurencieschopného poľnohospodárstva na SR bola vytvorená [Vízia spoločných postupov pri budovaní moderného poľnohospodárstva do roku 2035](#)[4]. Cieľom je zaviesť inovácie do poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu, ktoré zvýšia konkurencieschopnosť slovenskej produkcie, a optimalizovať využívanie zdrojov a výrobu potravín v súlade s prírodou.

Na základe toho MPRV SR definuje opatrenia vyplývajúce z uvedenej vízie: podpora domácich producentov - zabezpečiť štátne dotácie na výrobu a zlepšenie konkurencie schopnosti, podpora miestnych trhov a predaj produktov zo SR; zlepšenie kvality a marketingu; inovácie a technológie v poľnohospodárstve, najmä v oblasti poľnohospodárskej produkcie; vzdelávanie pre poľnohospodárov; zlepšenie prístupu k financiám a osвета pre verejnosť v rámci sektora poľnohospodárstva.

Budúce rozšírenie, vrátane možného prijatia UA, Moldavska a krajín západného Balkánu, bude nevyhnutne ovplyvnené aktuálnymi rozpočtovými výzvami EÚ. Okrem tradičných výdavkov bude potrebné zohľadniť splácanie dlhu v rámci programu Next Generation EU, ako aj tlak na nové výdavky a výzvy spojené so získavaním dodatočných príjmov.

Výsledky ukazujú, že v oboch scenároch rozšírenia by boli dopady na čisté rozpočtové bilancie súčasných členských štátov marginálne. Žiadny zo súčasných členských štátov by sa nezmenil z čistého príjemcu na čistého prispievateľa. Bez uplatnenia prahových hodnôt na obmedzenie dopadov by však viaceré členské štáty čelili výraznému zníženiu alokácií z kohéznej politiky. Redukcie by sa pohybovali od 20 %-25 % (Dánsko, Cyprus, Malta, Francúzsko) až po 40 % -50 % (Nemecko, Fínsko), čo podčiarkuje dôležitosť kontrolných mechanizmov pri plánovaní rozpočtových dopadov rozšírenia.

SR by v aktuálnom programovom období zaznamenala najväčší pokles, ak by UA a krajiny západného Balkánu vstúpili do EÚ súčasne. Je však dôležité poznamenať, že tieto predpoklady vychádzajú z hypotézy, že tieto krajiny by boli členmi EÚ už teraz. - SR by malo k rozširovaniu EÚ pristupovať strategicky, zohľadňujúc nielen finančné dopady, ale aj širšie ekonomické, bezpečnostné a geopolitické prínosy. Postupný vstup krajín západného Balkánu by znamenal relatívne mierny pokles kohéznych fondov (-3,23 %), zatiaľ čo súčasné rozšírenie o tieto krajiny spolu s UA by viedlo k výraznejšiemu zníženiu finančných prostriedkov (-14,12 %). Napriek tomu je potrebné vnímať aj pozitívne efekty, ako sú nové obchodné a investičné príležitosti, posilnenie stability v regióne či lepšia prepojenosť trhov, ktoré môžu dlhodobo priniesť ekonomický rast a posilniť postavenie SR v rámci EÚ.

(zdroj: http://eu.euroiuris.sk/pre_pedagogov/zakladne_pojmy)

[2] Detailnejšia tabuľka je v analytickom materiáli IPP

[3] Detailnejšia analýza je v analytickom materiáli IPP, ktorý bude prílohou tohto dokumentu

[4] Vízia je analyticko-syntetický dokument, skoncipovaný so zámerom pomenovať súčasný stav,

východiská a očakávania rozvoja do roku 2027 a 2035. Dostupná na:
<https://www.enviroportal.sk/dokument/vizia-spolocnych-postupov-pri-budovani-moderneho-podohospodarstva-v-horizonte-roku-2035>;